

# קול צופיך

## מרון הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי הרב מרדכי אליהו זצוק"ל



בהעלותך - תשס"א - מאת מרון הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

### השיעור לעילוי נשמת :

### מרון הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל



### פרשת השבוע : בהעלותך

### השיעור נמסר ע"י הרב מרדכי אליהו זצוק"ל, בשנת תשס"א.

### דיני הדלקת נרות שבת

#### זה מעשה המנורה

השבוע נקרא בפרשה על הדלקת המנורה. שם גם כתוב על מעשה המנורה במדבר ח' ד' "וזה מעשה המנורה מקשה זהב עד ירכה עד פרח מקשה הוא כמראה אשר הראה ה' את משה כן עשה את המנורה". למעשה, כאן התורה לא מלמדת אותנו את מעשה המנורה, זה התורה כבר כתבה בפרשיות העוסקות בנושא בפרשיות תרומה, ויקהל - ושם כתוב שמות כ"ה פסוק ל"א "ועשית מנורת זהב טהור מקשה תיעשה וכו' גביעה כפתוריה ופרחיה ממנה יהיו וכו'. ושם פרק ל"ז פסוק י"ז "ויעש את המנורה זהב טהור מקשה וכו' ירכוקנה גביעה כפתוריה ופרחיה ממנה יהיו" - הציווי והמעשה כבר נכתבו וכאן התורה באה ללמד אותנו את סדר הדלקת הנרות.

אם כך צריך להבין, מדוע צריך לכתוב את פירוט מעשה המנורה, "עד ירכה עד פרח מקשה היא"? רש"י כתב ד"ה "וזה מעשה המנורה" "שהראהו הקב"ה באצבע לפי שנתקשה בה, לכך נאמר וזה". כלומר, שכיון שהתקשה מאוד בכל פרטיה, לכך הקב"ה הראה לו את המנורה. עוד מוסיף רש"י ואומר ד"ה "כן עשה את המנורה" "מי שעשאה. ומדרש אגדה, ע"י הקב"ה נעשית מאלהי". הקב"ה מטריח את משה לראות כיצד צריכה להראות המנורה ואת דרך עשיית המנורה, ומשה לוקח פטיש ואיזמיל ולוקח ככר זהב ונותן אותה באש, ויוצאת מאלהי מעשה ידיו של הקב"ה. כלומר הקב"ה מאפשר למשה ללמוד על מעשה המנורה והוא מתקשה והקב"ה מראה לו מנורת אש וסדר עשייתה, כדי להרבות שכר למשה שהתכוון לעשות או ללמד את בצלאל לעשות וההכנה הזאת היא לזכות משה.

#### המנורה מסמלת את עם ישראל

אבל עדיין השאלה נשאלת מדוע בפרשתנו שוב חוזרים על פרטי מעשה המנורה? דורשים חכמי המוסר - המנורה היא סמל של אורה, תורה, ושפע לעם ישראל, והמנורה ופרטיה מרמזים על עם ישראל כיצד צריכים להיות כדי לקבל את השפע הזה. כשם שהמנורה היא מקשה אחת, כך עם ישראל צריך להיות מחובר באחדות אחת, גם לומדי התורה שהם בגדר האור שבמנורה 'כי נר מצוה ותורה אור', גם ה"ירכה" שהם התומכים בתורה, כפתוריה ופרחיה והיסוד שלה, הכל צריכים להיות באחדות אחת מחוטב עציץ ועד שואב מימין, ואז יהיו ראויים לקבל את האור הגדול. השפע הרוחני שיוורד לעם ישראל ע"י המנורה הטהורה, שפע של קדושה, של חוכמת התורה, הרוצה להחכים ידרי, אומרים חז"ל כי המנורה בדרום, ע"י העלאת - "בהעלותך" - מעלים את עם ישראל לדרגה גבוהה. אומר לו משה להקב"ה, איך אפשר שיהיו כולם מקשה אחת, וזהו הקושי שנתקשה בו משה בעשיית כל פרטיה של המנורה? אומר לו הקב"ה, תתחיל אתה, קח קורס, תכין אש, כבר זהב, והשלך את הכיכר לתוך האש וכו' ועיין רש"י תרומה פרק כ"ה פסוק ל"א ואני כבר אוציא את המנורה מושלמת, כך אתה תלמדם תורה ותהיה אחדות. ההכנה הזאת היא לימוד תורה. וזהו שכתוב שמות י"ט ב' "ויחן שם ישראל נגד ההר". באים להר סיני יתרו פרק י"ט פסוק ב' והם נוסעים "מרפידים" נוסעים מהפירוד ומרפיון ידדים, "ויסעו" מרפידים ויחנו במדבר. הכל לשון רבים. אבל כשמגיעים להר סיני, הר שתינתן בו התורה כתוב "ויחן שם ישראל נגד ההר" לשון יחיד וכלשון רש"י שם: "כאיש אחד בלב אחד". רק ע"י קבלת עול מלכות שמים, לימוד תורה, אפשר להיות כאיש אחד.

ובזה מובן מה ששואלים, מדוע מזכירים כאן את מעשה המנורה עיין אור החיים הקדוש משה אומר לאהרון אתה מדליק ומטיב את המנורה "ושלך

גדול משלהם" עיין רש"י שם פרק ח' פסוק ב' אתה עושה פעולה גדולה המכשירה את הלבבות לקבל שפע רוחני ממרום, מכשיר את הלבבות וע"כ "אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות". אמנם שבעה נרות הם, אבל כולם, השלושה מימין ומשמאל, מופנים לנר האמצעי להראות אחדות עיין רש"י שם.

ומדוע אומר משה בציווי הקב"ה לאהרון שידליק בצורה זו? כי זה מסמל אחדות בין כל הקנים, וכן מסמל אחדות "מקשה" של עם ישראל.

#### האור שבמנורה מסמל את המתנחלים

במנורה יש גביעים, כפתורים, ופרחים וקנים, שהם מגוף המנורה, ויש את האור עצמו שיוצא מהמנורה. החלק בעם ישראל כיום ששוה לאור שבמנורה, הם היושבים בהתנחלויות וזה אות כבוד שהם נקראים "מתנחלים" "עד התנחל בני ישראל" - במדבר ל"ח, י"ח. "והורשתם את הארץ וישבתם בה כי לכם נתתי את הארץ לרשת אותה והתנחלתם את הארץ וכו' - שם ל"ג, כ"ד. והסימן שהם הטובים שבעם, הוא שערפאת שונא דוקא אותם. וצריך להבין שאם הוא רוצה היום את ההתנחלויות, הוא גם ירצה הלאה עוד הרבה חלקים בארץ ישראל - את יפו ואת חיפה, וחלק מצפת, ואפילו את דיר יסין שבמקומו שוכנת הר נוף בירושלים, את הר הבית, את הכותל, את העיר העתיקה. צריך לדעת שארץ ישראל שייכת לנו, והשגיאה שעשו היא בכך שבאוסלו אמרו להם שיקבלו משהו, כאילו שמגיע להם חלקים בארץ ישראל.

מי שאומר שחלק מארץ ישראל שייך להם הוא כופר בהקב"ה, כי הקב"ה נתן לאברהם ואחריו ליצחק, ליעקב ולבניו את הארץ ולא לאומה אחרת. וכי הם יגידו לנו אם לבנות או לא, וכי הם בעלי בתים עלינו? על כן המתנחלים הם הרמוזים בפרשתנו השבוע, הם הגביעים והאור שמקרין על כל כלל עם ישראל.

ביקרנו השבוע במספר התנחלויות, ובין היתר היינו גם בפסגות, שם גרים ממש במסירות נפש, ועל הבתים רואים את סימני היריות, והקב"ה ממש עושה עמם ניסים ונפלאות. והם גולת הכותרת של המנורה הטהורה, ואותם צריכים לעודד ולברך, שהם המקשה והאחדות של עם ישראל. והקב"ה ישמור צאתם ובואם, ובעת ישיבה בבתיהם בבריאות ואורך ימים.

#### הנהגת עם ישראל רק על פי ה'

בהמשך הפרשה כתוב על דרך המסעות של בני ישראל במדבר במדבר ט' י"ז כ"ג "על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו את משמרת ה' שמרו על פי ה' ביד משה". כלומר שאמר לו הקב"ה למשה רבנו שהנהגת המסעות של בני ישראל צריכה להיות על פי ה' שביד משה רבנו. הנהגה של הליכה ומהלכים צריכה להיות על פי משה רבנו, על פי התורה. ואם לא, הכל דברים בטלים, ויש מכשולים ושגיאות על הדרך ללא סוף. צריך לעשות כל דבר על פי התורה הן הפרט והן הכלל, והמנהיגים צריכים לדעת להנהיג "על פי ה'" ועליהם ללמוד תורה ולדעת כיצד להנהיג.

#### קומה ה' ויפוצו אויביך

בהמשך כתוב במדבר י' לה לו "ויהי בנסע הארץ ויאמר משה קומה ה' ויפוצו אויביך וינסו משנאיך מפניך. ובנחה יאמר שובה ה' רבבות אלפי ישראל". כשבאים ממקום למקום, בפרט כדי לבוא לארץ ישראל, יש הרבה מכשולים. יש אויבים ויש שונאים. רש"י אומר ד"ה "ויפוצו וינסו" "ויפוצו אויביך - המכונסין. וינסו משנאיך - אלו הרודפים". יש באומות העולם מכונסים, אלו המחבלים שמתכננים את זממם בשקט להזיק לעם ישראל. ויש הרודפים, שרודפים ממש בריש גלי. ואומרים להקב"ה, הם אויביך והם שונאיך כמו שרש"י אומר ד"ה משנאיך "משנאיך - אלו שונאי ישראל, שכל השונא את ישראל שונא את מי שאמר והיה העולם". כלומר ששנאתן היא על כך שאנחנו יהודים ושומרים תורה ומצוות, ואנחנו עושים הכל על פיך, לפיכך 'קומה ה' ויפוצו אויביך וינסו משנאיך', ויהי רצון שכל האויבים והשונאים הגלויים והנסתרים, תזרם רוח תשאם וסערה תפיץ אותם, ואתה תגיל בה' וקדוש ישראל תתהלל.



# קול צופיך

## מִן הָרֵאשׁוֹן לְצִיּוֹן הַרְה"ג הַמְקוּבֵל הָא-לְקִי הַרְבֵּי מֵרַדְכֵי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל



בהעלותך - תשס"א - מאת מִן הָרֵאשׁוֹן לְצִיּוֹן הַרְה"ג מֵרַדְכֵי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל



עיין בשו"ע סי' רע"ג סעי' ז' שכתב ע"ז כה"ח שם ס"ק מ"ו, ומשי"ב שם ס"ק ל"ב, וביאור להלכה שם, שלדעת הרבה גדולים אם הדליק נר במקום מסוים ומקדש ואוכל במקום אחר הוי "ברכה לבטלה". ועי"כ כל ההיתר רק אם מצטער הרבה. ולפי הקבלה כתב כה"ח שם ס"ק מ"ו "צריך לאכול כל הסעודה במקום נר". ולפחות יעשה כדעת הפמ"ג שיאכל כזית ליד הנרות ואת ההמשך במקום אחר ועיין לר"פ ח"ד סי' כ"ג, וח"ב סי' נ"ו, ותוליש סי' ע"ח.

### הכנת הנרות מצות הבעל, והדלקתן מצות האשה

רבי עקיבא איגר דקדק דקדוק נפלא ללמוד פרט חשוב בהדלקת הנר. המשנה אומרת שבת ל"א ע"ב "על שלש עבירות נשים מתות בשעת לידתן, על שאינן זהירות בנדה, בחלה, ובהדלקת הנר", והטעם הוא משום שהנשים נמצאות בביתן ומטפלות בענייני הבית יש עוד טעמים על פי הקבלה. שואל רבי עקיבא איגר, למה בתחילה אמרה המשנה "על שאינן זהירות בנדה, ובחלה" ובסוף המשנה אומרת "ובהדלקת הנר"? ולמה לא אמרה בתחילה גם כן על שאינן שומרות נדה? וכן על שאינן מפרישות חלה? מדקדק מכאן רע"א, שזה יובן על פי הזוהר הקדוש. שהאיש יתקן את הנרות והאשה תדליק ועיין למג"א ס"ק ז' ולמשי"ב ס"ק י"ב, וכשהאיש מכין את הנרות נחשב כאילו שהכהן מיטיב את הנרות בבית המקדש.

וכשהאשה מדליקה את הנרות, מדליקים את הנרות למעלה. אומר רע"א, שכיון שהתקנת הנר מוטלת על הבעל, לכך כתוב במשנה שהמצוה שלה רק על ההדלקה, שאילו היתה מצותה גם על ההכנה היתה המשנה אומרת על מצות נרות שבת, שזה כולל הכל, אלא המשנה רצתה להדגיש שמצותה של האשה בהדלקה של הנר דוקא, ומצותו של הבעל בהכנה של הנרות. ולכן המשנה שינתה, בתחילה הזכירה את הנדה, שכל המצוה כולה מוטלת על האשה, וכן על החלה, שהאשה עושה הכל. אבל בנרות היא רק מדליקה, ולפיכך ציינה בסוף "ובהדלקת הנר". מכאן יש ללמוד שמצוה על הבעל להכין את הנרות כל ערב שבת, כך שהאשה תצטרך רק לבוא ולהדליק עיין תוס' רע"א על פ"ב שבת אות מ"ב.

עיין בזה"ק בראשית מ"ח ע"ב "ואתתא בעיא וכו'" שהאשה צריכה להדליק נרות שבת בשמחה ובטוב לבב וזה כבוד גדול הוא לה, ונחשב לה לזכות, וזוכה לבנים קדושים שיאירו במאור התורה והיראה, והם ירבו שלום בעולם כי ת"ח מרבים שלום בעולם. וגורמת לתת לבעלה חיים ארוכים טובים ומתוקנים, ועי"כ היא צריכה להזהר בהדלקת הנרות, עיי"ש. ובתיקונים יתיקן כ"ד כתוב כשהיא מדליקה נרות למטה, גורמת לזכות הדלקת הנרות למעלה בבית המקדש של מעלה, "ואיתחשבי לה כאילו תקנה מנרתא בדרום ופתורא בצפון". כ"כ חשובה הדלקת הנרות עיי"ש האשה. ובאין האשה בבית מדליק הבעל ועיין לכה"ח שם ס"ק כ'.

### מה זה נפט זפת ועיטרן?

היום כל אחד יודע מה זה זפת, אבל אין הזפת של היום כזפת שבתקופת הז"ל. הגמ' כשרוצה ללמד אותנו את סוגי השמנים אומרת כי ע"ב למטה "אמר רמי בר אבין, עטרנא - פסולתא דזיפתא". כלומר שהזפת שכתוב במשנה זה הפסולת של הזפת. ואומר רש"י "לאחר שיוצא הזפת מן העץ זב ממנו על ידי האור פסולת צלול כשמן, והוא עיטרן". אלא שריחו רע מאוד, ולכן רבי ישמעאל פוסל אותו לשבת שחיישינן שמא יעזוב את המקום שם דולקים הנרות ויוצא למקום אחר. אבל אין החשש הזה רק בריח רע, שהרי הגמ' אומרת שגם צרי לא מדליקים, והטעם שמתוך שריחו נעים ביותר חיישינן שמא יטול ממנו ויסתפק ממנו, ואסור להסתפק מהשמן בשבת, ועוד טעם שמא יעופו גיצים וישרפו לו את הבית עיין שבת כ"ה ע"א, ורמב"ם שם הלכה י', ושו"ע סי' רס"ד ס"ג, ומג"א ס"ק ט'. אומרים על כך התוס', "מתוך שריחו רע - ואף על גב דנפט נמי ריחו רע כדאמר בפ"ק דף יב: הא בדמשחא והא בדנפטא ובפרק אמר להם הממונה יומא דף לו: בא למדוד נפט ואומרים לו מדוד לעצמך אין ריחו רע כמו עטרן". כלומר, שבגמרא כתוב שבועות מ"ז ע"ב "קרב לגבי דהינא ואידהון", וכמו שרש"י פירש שם וז"ל "אם נגעת במשוח בשמן תהא גם משוח בנגיעתו וכו' דהינא

יום תפלה וזעקה ביום רביעי  
אנחנו צריכים להתאחד בתפלה. ביום ההילולה של יהודה בנו של יעקב אבינו, שהוא משבט המנונית, בכותל המערבי, ומי שאינם יכולים להגיע יארגנו תפילה במקומם, ונתאסף שם להתפלל שהקב"ה לא יטוש את עמו ונחלתו לא יעזוב. וכל אחד ואחד יתאמץ להגיע לתפלה הזאת, וברוב עם הדרת מלך, ויהי רצון שתפלתנו תשמע, ושיתקיים בנו 'טרם יקראו ואני אענה, עוד הם מדברים ואני אשמע', שעוד לפני יום רביעי נענה, ואפילו אם נענה לא נבטל את התפלה שתהיה זאת תפלת הוודיה להקב"ה שהציל אותנו מכל צרה ומצוקה.

ועם ישראל ישב בארצו שקט ושאנן ואין מחריד, וכולנו מצפים לישועתו בביאת הגואל ובבנין אריאל בבי"א.

## הלכות נרות שבת

### הדלקת נר שבת חובה, ובמקום הסעודה

חז"ל לומדים מפרשת המנורה הרבה הלכות הקשורות להדלקת נרות שבת. למשל, מה שפוסק השו"ע סי' רס"ד סעי' ח': "המדליק צריך שידליק רוב מה שיוצא מן הפתילה מהנר" ועיין שם למג"א שזה כולל פתילה של נרות. והטעם כמו שכתוב "בהעלותך" שתהיה שלהבת עולה מאליה, כך בנרות שבת ועיין כה"ח שם ס"ק מ"ג משם הלבוש, ובא"ח נ"ח אות ט"ו. הגמ' אומרת שבת כ"ד ע"ב: "אין מדליקין בשמן שריפה ביום טוב" ומבאר רש"י ששמן שרפה הוא שמן של תרומה טמאה. "רבי ישמעאל אומר, אין מדליקין בעטרן, מפני כבוד השבת. וחכמים מתירין בכל השמנים וכו' " ויש הרוצים ללמוד מהמשנה שחכמים חולקים על רבי ישמעאל בזה, ואף על פי כן הלכה כרבי ישמעאל - עיין ה"ה בפרק ה' הלכה י'. ומבאר רש"י "עטרן - פסולתא דזיפתא. מפני כבוד השבת - שריחו רע". והגמרא אומרת על זה שם כ"ה ע"ב "רבי ישמעאל אומר כו' מאי טעמא? מזה שהגמ' מהדרת אחרי טעמו של רבי ישמעאל משמע שהלכה כמותו.

"אמר רבא: מתוך שריחו רע, גזרה שמה יניחנה ויצא". "אמר ליה אביי ויצא! אמר ליה, שאני אומר: הדלקת נר בשבת חובה. דאמר רב נחמן בר רב זבדא, ואמרי לה אמר רב נחמן בר רבא אמר רב, הדלקת נר בשבת חובה". ואומר רש"י שם "ויצא - מאי איכפת לן". ולכאורה מה הביאור בזה שאומר אביי לרבא מה איכפת לן, הלוא כתוב במשנה במפורש שמדליקין נרות לכבוד שבת, ועוד אומרים התוס' ד"ה 'חובה' שיש הרוצים לומר שלא מברכים על ברכה הזאת ועל זה מביא בשם רבנו תם שזהו שיבוש. וז"ל "ואומר ר"ת דשיבוש הוא מה שאומרים שלא מברכים דלא דמי למים אחרונים דלא הוי אלא להצלה בעלמא אבל הדלקת נר היא חובה של מצות עונג שבת וכמה חובי' הן דטעונין ברכה", שזה חובה גמורה. וצריך להבין מהי המחלוקת בין אביי לרבא לגבי הדלקת הנר של שבת.

אומרים התוס' ד"ה 'הדלקת' למעשה רש"י אמר זאת בקצרה. "הדלקת נר בשבת חובה - פי', במקום סעודה - דחובה היא שישעוד במקום הנר משום עונג. אבל מהדלקת נר גופיה לא הוה פריך אביי דפשיטא דחובה היא דהתנן לקמן דף לא: על ג' עבירות נשים כו' על שאינן זהירות בהדלקת הנר". כלומר שבעצם אביי ידע שהדלקה היא חובה, וגם ידע שהאשה מתה בשעת לדתה אם לא מדליקה את הנר, אלא שאומר אביי שאם קשה לו לשבת במקום של ההדלקה - יצא, וזה לא גורע מהמצוה. ועל כך אומר לו רבא שהדלקת הנר, היא חובה, ובעת שמדליק עליו להדליק בשמן טוב ולא עם ריח רע, כי מעת ההדלקה הוא כבר לא ראו לשבת בבית והוי כאילו לא הדליק. וכדברי רש"י: "כבוד שבת הוא שאין סעודה חשובה אלא במקום אור כעין יממא, בפרק בתרא דיומא", שהמצוה להדליק במקום סעודה ששם אוכל בשבת. נכון שלפי ההלכה אם יש יתושים בבית, אינו חייב להצטער ולאכול שם ולסבול מהיתושים רק בגלל שהנרות שם, אבל לכתחילה זאת עיקר התקנה, וגם על פי הקבלה יש בזה מעלה גדולה מאוד. וזהו חידושו של רבא, שהמצוה היא שידליק במקום שאוכל.



# קול צופיך

## מרת הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי הרב מרדכי אליהו זצוק"ל



בהעלותך - תשס"א - מאת מרת הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל



אם רוצה לקום. וגם לפי הטעם שיראה את מזונו, לא צריך להדליק בכל מקום בבית אלא במקום שאוכלים. אבל לפי הטעם שלא יכשל ויפול, צריך להדליק בכל מקום שהולך שם ושעלול ליפול בהליכתו. ולמעשה, מחמירים כמו שני הטעמים ועיין למג"א ס"ק כ"א, וכן לשו"ע סעי' ו', ולב"ח שם אבות ב'.

ועיין בב"ח שיש עוד טעם לפי הסוד שם אות ד', ועוד נ"מ שאם אוכל לאחר פלג המנחה לאור השמש או בלילה לאור הלחנה מדליק עם ברכה במקום שאוכל, ע"ש.

היינו שיש ג' טעמים להדלקת הנר: א. לאכול בצורה מכובדת ב. משום ש"ב שלא יכשל ג. על פי הסוד ועיין למג"א שם ס"ק א'.

### נרות שבת במקום שאוכלים

אומרים התוספות התקנה של הדלקת הנר היא במקום אכילה כמו שאומר רמב"ם ורש"י. כותב הרמ"א בסי' רס"ג סעי' י': "עיקר הדלקה תלויה בנר שמדליקין על שולחן". ז"א שהוא פוסק כדעה הראשונה מדין סעודה.

ועל זה כותב המג"א: אמנם זה העיקר אבל צריך להדליק גם במקומות אחרים ולא רק במקומות שאוכלים. ולקמן נראה אם יכולים לברך רק על מקום משום שלום.

### כמה נרות מדליקים

מהדין מספיק להדליק נר אחד, אולם כתוב "זכור ושמור" ולפיכך מדליקים שני נרות. על פי הסוד יש מצוה להדליק שני נרות עיין לשו"ע שם סעי' א' ועיין לב"ח בהקדמה לפרשת נח.

יש שמדליקים שבעה נרות כנגד שבעת ימי השבוע, יש שמדליקים עשרה נרות כנגד עשרת הדברות, ויש המדליקין כנגד מנין הילדים.

עיין למש"ב שם ס"ק ו' ועיין שם לס"ק ה' וכן לב"ח ס"ק ה' בענין אם צריך שיהיו שני נרות קלועים כמו במוצש"ק, ולמעשה לא נוהגים כן היום, יתכן מחשש שמא ישרף המקום והוסיף הרמ"א: אע"פ שיש איזה רמז למספר הנרות אעפ"כ מותר להוסיף.

ועיין לגאון שם שיש מקור בחז"ל שבת ל"ג ע"ב, בזמן שיצא רשב"י מהמערות בפעם השניה ראו הוא ור"א בנו, זקן שרץ בערב שבת ושני חבילות של הדס בידו. ושאל אותו רשב"י: למה לך שתי חבילות? ענה לו: אחד כנגד זכור, ואחד כנגד שמור, ע"ש. ואז התחיל רשב"י ללמד סיניגוריא על עם ישראל שמחבין את המצוות.

וכותב הב"ח: גם מי שמדליק יותר משני נרות, בעת שהוא בא לביתו בליל שבת או בזמן הקידוש יסתכל רק על שני נרות בלבד. ואם רוצה לעשות על פי הקבלה יסתכל בנר אחד ויחשוב שהוא כנגד אות ה' הראשונה של שם השם, והנר השני כנגד אות ה' השניה של שם השם, ויסתכל רק על שני הנרות שהם אחד כנגד זכור, ואחד כנגד שמור.

### נר שבת גורם לשלום בית

אם אין ידו משגת לקנות גם נר לשבת וגם יין לקידוש היום - נר שבת קודם. וכן אם אין ידו משגת לקנות נר שבת ונר חנוכה - נר שבת קודם, דאין שלום בבית בלא נר. הפשט שלום בית שיהיה אור בבית. הפשט של שלום זה, אפי' אם הוא נמצא לבד אעפ"כ שלום בשבת, בלי צער שמא יכשל גם נקרא שלום בית.

וחז"ל במסכת שבת דף כ"ג ע"ב אומרים שני נרות קודם לנר חנוכה וכן לקידוש על שני "משום שלום בית". והסביר רש"י: אם הוא עני ואין לו כדי לקנות שמן לנר שבת ולנר חנוכה, רק יש לו לקנות נר אחד יקנה לכבוד שבת. וכן אם אין לו כסף לקנות נרות לשבת מספיק נר אחד עיין מג"א שם ס"ק ט', ומשי"ב ס"ק י"ד, וכה"ח ס"ק כ"ז, וב"ח נ"ח אות ג', ותול"ש ס"י פ"ט ויין לקידוש - יקנה נר לשבת. והטעם, כלשון רש"י שם "והכי אמרינן לקמן ותזנח משלום נפשי זו הדלקת נר בשבת שבני ביתו מצטערין לישב בחושך". ועיין רש"י לקמן שמא יכשל בחושך, ואין הכוונה על משפחתו כאמור, אפי' הוא לבד אעפ"כ נר שבת קודם. והחשש כדברי רש"י לקמן כ"ה ע"ב שמא יכשל ויפול וכו'.

אולם עיין להרש"ש שם על הדף שכתב שהכוונה של רש"י בני ביתו, או

לשון שמן ומשיחה ישעיהו לד הודשנה מחלב מתרגמינן אתדהינא". וכתוב בגמ' שאם בא למדוד נפט, אומרים לו תקח בעצמך, שהמוכר לא רוצה ללכלך את ידיו בריח רע כל כך. אבל אם קונה דבר שיש בו ריח טוב כמו אפרסמון, מוכר לו בשמחה בעצמו כדי שידבק בידיו גם כן מהריח הטוב ההוא, ואומר לו "המתן לי עד שאמדוד עמך כדי שנתבשם אני ואתה".

הרמב"ם פרק ה' מהלכות שבת הלכה י' בפירוט סוגי השמנים הכשרים לנר שבת והפסולים כותב "אין מדליקין בעטרן מפני שריחו רע שמא יניחנו ויצא וחובה עליו לישב לאור הנר, ולא בצרי מפני שריחו טוב שמא יקח ממנו מן הנר, ועוד מפני שהוא עף, ולא בנפט לבן ואפילו בחול מפני שהוא עף ויבא לידי סכנה". אם אדם שם בנזון בתוך כוס, שזהו הנפט הלבן, ומניח בו פתילה ומדליקה, מסכן את עצמו שכל ביתו יכול להשרף בשביל כך. ולכן צריך להזהר בסוגי הנפט, שיש נפט ויש נפט. ויש להזהר בזה גם בימות החול.

### דעת הרמב"ם שהדלקת הנר חובה

הרמב"ם כותב דבר מעניין. במקום אחד כותב פרק ה' הלכה א' "הדלקת נר בשבת אינה רשות, ש אם רצה מדליק ואם רצה אינו מדליק, ולא מצוה שאינו חייב לרדוף אחריה עד שיעשנה כגון עירובי חצרות או נטילת ידים לאכילה אלא זה חובה". כלומר, שמצות עירובי חצרות היא מצוה אבל לא חובה, שאם ירצה לא יעשה ולא יטלטל כלום. כמו כן גם מצות נטילת ידים היא מצוה אבל לא חובה, שיכול שלא לאכול לחם. אבל נר שבת, יש עליו חובה להדליק ולרדוף אחריו. "ואחד אנשים ואחד נשים חייבין להיות בבתיהן נר דלוק בשבת, אפילו אין לו מה יאכל שואל על הפתחים ולקוח שמן ומדליק את הנר שזה בכלל עונג שבת, וחייב לברך קודם הדלקה "ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו להדליק נר של שבת", כדרך שמברך על כל הדברים שהוא חייב בהם מדברי סופרים". כאן הרמב"ם סתם את הדברים. אבל במקום אחר כותב מפורש פרק ל' הלכה ה' "מסדר אדם שולחנו בערב שבת ואף על פי שאינו צריך אלא לכזית, וכן מסדר שולחנו במוצאי שבת ואף על פי שאינו צריך אלא לכזית, כדי לכבדו בכניסתו וביציאתו. וצריך לתקן ביתו מבעוד יום מפני כבוד השבת. ויהיה נר דלוק ושולחן ערוך ומטה מוצעת שכל אלו לכבוד שבת הן. הרי שהרמב"ם כותב בפירוש שמצות הדלקת הנר היא חובה ולכבוד שבת.

### תקנת הנר משום עונג שבת

נוהגים לומר שכשאדם אוכל בחושך הוא אינו שבע, כמו שאמרו אבותינו במדבר, 'בלתי אל המן עינינו', כלומר, שכשאדם רואה את המאכל שהוא אוכל, הוא הנחה יותר ויש לו מזה תאוה. אבל במדבר התלוננו על כך שהם לא רואים כלל את המאכלים שלהם שלא ראו אלא מן כל הזמן. ולכן האור שיש בבית בליל שבת הוא מצוה גדולה, ויש בו משום עונג שבת ושמחה עיין יומא ע"ד ע"א ורש"י שם. וכאמור לעיל ברש"י שבת כ"ה ד"ה חובה ותוס' ד"ה הדלקת הנר, ותוס' ד"ה חובה, היינו שכל חיוב ותקנת חז"ל להדלקת נרות שבת כדי שיאכל בשמחה ובעונג, וכשיש אור יש שמחה ועונג, וע"כ חייבים להדליק במקום סעודה ועיין בא"ח נ"ח ש"ש אות ב', ושו"ע שם סעי' י', אולם בהמשך הגמרא משמע מטעם אחר.

### תקנת הנר שלא יפול ויכשל, והנ"מ בין הטעמים

הגמ' שבת כ"ה ע"ב אומרת, 'תזנח משלום נפשי נשיתי טובה' איכה ג'. מאי ותזנח משלום נפשי, אמר רבי אבהו, זו הדלקת נר בשבת". ואומר רש"י "ד"ה הדלקת "הדלקת נר בשבת - שלא היה לו ממנה להדליק, ובמקום שאין נר אין שלום, שהולך ונכשל והולך באפילה". וכמו שאומר הב"ח הגהות אות ג' אוכל באפילה. אם אין לו נר להדליק בשבת, לבסוף הולך ונכשל, ויכול להכשל וליפול מכסא או שולחן, או שיחליק על קליפה של בננה, וגם שאוכל בחושך. כלומר, שהטעם שהתקינו נר שבת, הוא משום שהולך ונכשל ולא משום שיש לו שמחה יותר באכילתו כשרואה מה שאוכל. ויש נפקא מינה גדולה בין שני הטעמים. אם הטעם הוא מפני שלא רואה את מאכלו כנ"ל, אז אם ידלק את הנר בשיעור שעד הסעודה ותו לא, סגי בהכי. אבל אם הטעם שמא יחליק או יכשל ויפול, לא מספיק במה שדולק רק בשעת האכילה, שהרי צריך גם כן לראות שלא יפול גם באמצע הלילה,



# קול צופיך

## מנן הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי הרב מרדכי אליהו זצוק"ל



בהעלותך - תשס"א - מאת מנן הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל



מצווה", היינו שזה חובת "גברא" לא חובת הבית.

### הדלקה בשמן או בנרות ולא בחשמל

כידוע שהדלקת נרות בע"ש צריכה להיות בשמן זית או בנרות, אבל לא בחשמל, כי החשמל אינו ביד המדליק, ובעת שמדליק את החשמל ע"י לחיצת הכפתור האור שבא בליל שבת הוא אור שנוצר בחברת החשמל אחר לחיצת הכפתור, וע"כ המדליק מברך על אור שעתה לא קיים. אבל עיקר הטעם הוא, שמא החשמל יפסק בדרך או שיהיה לחץ של חשמל בבית והשעון יקפוז.

כל מה שלא בידו של אדם לא נקרא הדלקה שיכול לברך עליה.

וני"מ הנובעת מכך, במי שיש לו מנורה הנדלקת ע"י סוללה שיכול לברך, כי אין בעיה שמא יפסק שהרי יודע שידלק כמה שעות, ובאופן שהסוללה חדשה ויש בה להאיר לפחות עד אחר הסעודה.

למעשה, אע"פ שאמרנו שאין להדליק ולברך על החשמל, עכ"ז אם אשה מדלקת עם ברכה בחדר האוכל יכול הבעל או הכלה להדליק במקום אחר שהם משתמשים בו באור החשמל ולא חייב בנרות או בשמן, העיקר שלא יכשל, ובלי ברכה.

וכן בחורי ישיבה שלא מרשים להם להדליק נר בחדר השינה מחשש שריפה, יכולים לצאת ידי חובה באור החשמל הרי הם לא מברכים.

סיכומו של דבר, עיקר חיוב הדלקת הנר הוא במקום סעודה ועליו מברך או מברכת. ומה שמדליקים בשאר מקומות משתמשים הוא מדין ש"ב ומדליקים שם בלי ברכה. אבל אם אדם אוכל במקום אחר והוא לא בירך אלא המארחת או המארח בירך, ידליק בביתו נר שיספיק עד שיחזור ויהנה מהנר. וכן יכול כל אדם שיצא יד"ח בהדלקת נרות ע"י אחרים במקום שאכל להדליק נר או שמן במקום שישן עם ברכה, ומותר להדליק שם אור חשמל במקום נר ובלי ברכה.

ואם יש שלושה בעלי בתים, לפי הספרדים: לא מדליקה הכלה, אלא תדליק במטבח עם ברכה, והאורחות האחרות יכולות להדליק במקום שלא אוכלים מדין שלום בית ומדליקות בברכה. אבל לפי חכמי אשכנז כולן מדליקות בחדר האוכל, כל אחת בפניה שלה, ומברכות.

### כי נר מצוה ותורה אור

הגמרא אומרת כי נר מצוה ותורה אור, זוכים על ידם לקדושה של תורה והארה של תורה. ובמצב של היום התורה מגינה ומצילה והמצוה מגינה, וע"כ מצוה להדליק שני נרות נוספים לכבוד רבי מאיר בעל הנס ורבי שמעון בר יוחאי שבזכותם הקב"ה יצילנו מכל אויב ואורב, וישלח לנו משיח צדקנו, "ערכתני נר למשיחי" בעגלא וזמן קריב ואמרו אמן.

רוצים לקבל קול צופיך באמייל כל שבוע !!

שלחו לנו בבקשה באמייל ל- [webmaster@harav.org](mailto:webmaster@harav.org)

שלום בית, היא כמו שאומר ר' יוסי שבת דף קי"ח ע"ב "מימי לא קריתני לאשתי אשתי וכו' אלא לאשתי ביתי". והסביר רש"י שהאשה היא עיקר של הבית. וע"כ אם אדם יש לו אפשרות לקנות יין לקידוש או נר להדלקה לליל שבת, אם הוא יקנה יין לקידוש תבא אשתו ביתו ותריב עמו ותאמר לו: הרי אמרו חז"ל על שלש עבירות נשים בשעת לידתן, ואחד מהם מי שלא זהירה להדליק נר לשבת, ואתה רוצה לקדש על היין לשתות ולשמוח, ואני האשה, שאני עקרת הבית, אמות כי לא הדלקתי נר, וע"כ משום שלום בית יקנה נר ולא יין.

למעשה, עיקר הדלקת הנר במקום שאוכלים, אבל אדם חייב להדליק נרות גם במקומות אחרים שרגילים להכנס לשם כגון למטבח, לנוחיות. אדם שיש לו תינוקות קטנים - צריך להשאיר אור כל הלילה.

ובשו"ת 'תורה לשמה' כתוב שהיה אדם שמדליק נר שבת מע"ש עד צאת שבת, וכתוב שם שזה איבוד ממון, כי נר ביום מאי אהניה.

כיום ישנם כוסות עם נרות שיש ריח בושם בהם והרמב"ם כותב שלא מדליקים בהם בשבת. ויש המדליקים אותם בנוחיות לריח טוב. וגם שם לא ידליקום לליל שבת. וכתב כה"ח שם ס"ק ל"א משם הלק"ט שדבר שמצוותו בלילה "כל הלילה מצוותו", שמעיקר הדין רק עד אחר סיום הסעודה, ובמקומות שהולך בהם בלילה יניח שם נר לכל הלילה שלא יכשל.

### בחור ישיבה היכן מדליק

כתוב בסע"י ו': "בחורים ההולכים ללמוד חוץ לביתם צריכים להדליק נר שבת בחדרם ולברך עליו אבל מי שהוא אצל אשתו אין צריך להדליק נר בחדרו ולברך עליו לפי שאשתו מברכת בשבילו". יוצא שגם במקום שלא אוכל צריך להדליק נר בשביל שלום בית.

בחורי ישיבה, כגון הגר בת"א ולומד בירושלים, האם מדובר שצריך להדליק בחדר האוכל או בחדר השינה? עיקר הדלקת הנר צריכה להיות במקום שאוכלים, אבל בחור שאוכל בשיבה בחדר האוכל והולך לישון בחדר אחר, הדין שבמקום שהולכים לישון שם מדליקים.

כתב כה"ח ס"ק מ"ז, משמע מדברי המג"א ס"ק י"ד, שכאן מדובר שהדליקו בחדר האוכל אעפ"כ הוא ידליק במקום שישן משום שלא יכשל, ומשמע שידליק עם ברכה. וכ"כ כתב המש"ב שם ס"ק ל', וכתב שם שהנרות שמדליקים הבחורים בחדר שינה צריכים להיות ארוכים עד שיבואו לישון, אחרת זה ברכה לבטלה ועיין לקמן בפועל כיצד ינהגו.

כתוב בשו"ע סע"י ט': "המדליק בזוית הבית ואוכלים בחצר אם אין הנרות ארוכות שדולקות עד הלילה הוי ברכה לבטלה". ע"כ צריכים להדליק במקום שאוכלים, לא הדליק במקום שאכל או הולך לאכול במקום אחר ידליק שם, ואם רוצה לברך עליו לדאוג שיהיו דולקים עד שיחזור כדי שיהא ראוי להשתמש בהם.

### בעלי בתים שאוכלים במקום אחד מי מדליק

כתוב בסע"י ח': "שנים או שלושה בעלי בתים שאוכלים במקום אחד. י"א שכל אחד מברך על מנורה שלו ויש מגמגמים בדבר, ונכון להזהר בספק ברכות ולא יברך אלא אחד. הגה: ואנו אין נוהגים כן". למשל, מי שמארח בביתו בשבת את בניו עם כלותיו ובנותיו עם חתניו, וכל אחת רוצה להדליק נרות שבת.

אומר השו"ע לדעת הי"א שכל אחד ואחד מדליק ומברך, ויש המגמגמים בדבר וסוברים כיון שבעלת הבית כבר מדליקה - תדלקנה שאר הנשים בלי ברכה.

אומר הרמ"א: ואנו אין נוהגין כן אלא מדליקים עם ברכה. והטעם שמדליקים כל שלושה בעלי בתים, מסביר המג"א ס"ק ט"ו ומובא במש"ב ס"ק ל"ה וכה"ח ס"ק נ"ב: "דכל מה שמתווסף אורה יש בה שלום בית ושמחה יתרה להנאת האורה בכל זוית וזוית".

הקשה רב אחד קושיה גדולה, בדור הקודם היתה מנורת "לוקס", מנורה שמפיצה אור גדול, אי"כ איזה ריבוי אורה יש. והיום ממשיכים ושואלים יש חשמל מדוע כולם מדליקות בגלל ריבוי אורה הרי יש חשמל! והחשמל מפיץ אור גדול! ומסבירים, מאחר ואין רוצים לצאת יד"ח בחשמל ע"כ מדליקות. אולם לפי הגאון יש הסבר אחר, הוא כותב בלשון זה "שכל אחד

